

Ірина Голяш
(Тернопіль, Україна)

Любов Бабій
(Тернопіль, Україна)

ЕКОНОМІКА
(Облік та аудит)

ВИКОРИСТАННЯ СЦЕНАРНОГО МЕТОДУ ОЦІНКИ РИЗИКІВ У ПРОЦЕСІ АУДИТУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

На сучасному етапі інвестиційний клімат в Україні вважається несприятливим через політичну й економічну нестабільність, недосконалість законодавства, недостатність розвитку ринкової інфраструктури.

Невизначеність зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування вітчизняних підприємств обумовлюють високий рівень інвестиційних ризиків. За цією причиною виникає потреба в отриманні повної, достовірної, надійної, неупередженої та своєчасної інформації як основи для прийняття інвестиційних рішень. Таку інформацію може надати незалежний аудитор, який на основі проведення численних процедур висловлює впевненість та формує так звану «аудиторську гарантію» щодо результатів перевірки, відображаючи її у підсумковій документації [4].

Нині особлива увага приділяється аудиту інвестиційних проектів як окремому виду аудиторських послуг. Такі послуги є надзвичайно важливими для клієнтів, які бажають отримати достатній рівень впевненості у реалізації проекту. Завдання аудиту інвестиційних проектів полягають у визначенні доцільності вкладення інвестицій, ефективності використання інвестиційних ресурсів, обґрунтованості використання коштів та оцінці інвестиційних ризиків.

Дослідженням питань оцінки ризику інвестиційних проектів займаються як закордонні, так і вітчизняні вчені, зокрема: С. І. Абрамов, О. І. Бурляй, В. К. Галіцин, М. П. Денисенко, Ю. О. Кубрумко, О. П. Суслів, С. В. Суська та інші. Цими питаннями переважно цікавляться науковці таких галузей, як статистика,

ризикологія, теорія імовірності, математична статистика, проте на них все частіше звертають увагу й аудиторі, оскільки оцінка ризиків безпосередньо пов'язана із наданням ними професійних послуг.

Незважаючи на глибоку розробленість інвестиційної теорії, багато питань, пов'язаних із аудиторською оцінкою ризиків інвестиційних проектів залишаються невирішеними. Цей факт зумовлює необхідність проведення подальших теоретико-методологічних і прикладних досліджень та вимагає розгляду методів оцінки ризиків інвестиційних проектів й вибору найбільш придатних з них для проведення прогностного аудиту та одержання достовірних результатів перевірки.

Питання аудиторської оцінки ризику інвестиційних проектів є доволі складними та потребують високої компетенції фахівців.

Оцінка ризику повинна здійснюватися перед початком реалізації інвестиційного проекту. У такому разі аудит набуває прогностного характеру [5].

Оцінка ризику інвестиційних проектів може здійснюватися як кількісно, так і якісно. Найбільші труднощі, як правило, виникають саме з кількісною оцінкою ризику.

У сучасній економічній науці для оцінки ризиків застосовується потужний аналітичний інструментарій. Він дає змогу всебічно вивчити усі аспекти ділянки, що перевіряється, а також дослідити майбутні перспективи.

Найпростішим способом для оцінки ризику є розрахунок показника ступеня ризику, визначеного як добуток імовірності настання несприятливої ситуації та суми збитків, що за прогностними оцінками, понесе підприємство.

Представлений показник виражає ступінь ризику лише для одного конкретного чинника ризику одного інвестиційного проекту і за методикою розрахунку не викликає практично ніяких проблем.

На практиці ж виникає потреба здійснення комплексної оцінки ризиків із врахуванням різних можливих сценаріїв розвитку подій. Для такої оцінки найбільш придатним є використання сценарного аналізу. Зазначимо, що сценарний аналіз є доцільним лише тоді, коли заздалегідь можна визначити всі можливі варіанти розвитку подій, а фактори, що їх описують є дискретними

величинами. Якщо ж кількість сценаріїв надто велика або їх складно описати дискретними величинами, то використання сценарного аналізу є математично неможливим і у такому разі прийнято застосовувати імітаційний аналіз.

Сценарний аналіз оцінки ризиків передбачає наступні етапи:

1. Визначення за допомогою аналізу чутливості або інших аналітичних методів тих факторів, які можуть суттєво вплинути на розвиток сценарію.
2. Моделювання усіх варіантів сценаріїв на основі вибраних показників і їх можливих значень.
3. Визначення шляхом експертної оцінки імовірності настання кожного зі сценаріїв.
4. Визначення NVP для кожного зі сценаріїв.
5. Визначення критеріїв ризику [3] .

Аудиторська оцінка, яка застосовується для великої кількості сценаріїв, значно збільшує обсяг аудиторських робіт та вартість такої оцінки, що підтверджує її економічну недоцільність. Як показує практика, такі процедури можуть бути замінені математичними розрахунками ймовірностей.

Оцінка ризиків за допомогою сценарного аналізу повинна знайти своє відображення у робочих документах, зокрема у аналітичних таблицях та розрахунках. У підсумковій документації для підтвердження професійного судження, аудитор може передбачити окремий розділ «Оцінка ризиків» та зазначити у ньому ймовірність настання несприятливих сценаріїв, прогнозовані суми збитків, а також математико-статистичну величину ризику. Окрім цього, аудитор може інтерпретувати наведені результати та зробити висновок про доцільність чи недоцільність реалізації інвестиційного проекту. У звіті аудитор повинен зазначити, що даний аудит має прогнозний характер, а тому ним висловлюється лише середній рівень впевненості. Окрім того, у розділі «Відповідальність аудитора» доцільно вказати, що аудитор не несе відповідальності за прийняття управлінських рішень на підставі результатів надання таких послуг.

Вважаємо, що використання сценарного методу є досить ефективним при прогнозному аудиті інвестиційних проектів, оскільки дозволяє розглядати

імовірності кожного конкретного сценарію, а кількість розглянутих сценаріїв обмежується лише часовими параметрами та бюджетом послуги. Окрім того, розглядаючи навіть малу кількість сценаріїв та враховуючи лише найсуттєвіші фактори, аудитор має змогу за допомогою математичних інструментів оцінити імовірність настання будь-якого результату.

Особливістю даного методу є відсутність чітких критеріїв прийнятності ризику, оскільки це завжди залежить від стратегії підприємства, його фінансового стану, фінансової стійкості, рівня освоєння галузі, в якій реалізується проект та його інноваційності у даному сегменті ринку. Здійснивши точну оцінку імовірності ризику та його математичну інтерпретацію, аудитор стикається із проблемою визначення того, наскільки прийнятною дана міра ризику є для конкретного підприємства. Вважаємо, що зазначена проблема має бути розглянута у подальших дослідженнях та знайти своє відображення у наукових працях.

Література:

1. Абрамов С.И. Управление инвестициями в основной капитал / С.И. Абрамов. – М., 2002.– 544 с. Абрамов С.И. Оцінка ризику інвестування// Економіка будівництва. №12, 2006. – С. 2 – 12.
2. Бурляй О.І. Підвищення ефективності капітальних інвестицій в будівництві (на прикладі АР Крим): автореф. дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.03 / О.І. Бурляй. – Київ, 2006.– 22 с.
3. Галіцин В.К. Моделі і методи оцінки інвестиційних проектів /]Монографія.[В.К. Галіцин, О.П. Суслів, Ю.О. Кубрумко. – К: КНЕУ, 2005.– 168 с.
4. Голяш І.Д. Проблеми і перспективи розвитку аудиту в Україні: Монографія / І.Д. Голяш, М. С. Пушкар, Я.В. Мех та ін. – Тернопіль: Карт-бланш, 2012. – 220 с.
5. Голяш І.Д. Опорний конспект лекцій з курсу «Аудит спеціального призначення» / Л.А. Будник, С.І. Саченко та ін. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 112 с.

6. Денисенко М.П. Основні методи зниження ризиків інноваційних проектів / М.П. Денисенко, С.В. Суська. // Будівництво України. – 2007.– № 9.– С. 4–7.

7. МСЗНВ 3400 «Перевірка прогнозої інформації» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.apu.com.ua/files/temp/Ukr-block_T2-2010.pdf

Голяш Ірина Дмитрівна,

м. Тернопіль,

моб. тел..0509444118,

e-mail: iryna.golyash@gmail.com ,

Тернопільський національний економічний університет,

доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу,

доцент,

к.е.н.

Бабій Любов Анатоліївна,

м. Тернопіль,

Тернопільський національний економічний університет,

магістрант